

Saša Vojtech Poklač

Filozofska fakulteta, Ljubljana; Filozofska fakulteta, Bratislava

Miloslav Vojtech

Filozofska fakulteta, Bratislava

DOI: 10.4312/SSJLK.60.214-222

Problematika slovensko-slovaškega avdiovizualnega prevajanja (na primeru priprave sinhronizacije koprodukcijskega filma *Kapa*)

V prispevku predstavljamo postopek priprave slovaške sinhronizacije slovensko-luksemburško-hrvaško-slovaškega celovečernega božičnega filma *Kapa* režiserja Slobodana Maksimovića in scenaristke Saše Eržen, ki je nastal leta 2022. Osredotočamo se na faze in posebnosti prevajanja slovenskega scenarija v slovaščino, prav tako pa analiziramo prevod kulturnih dejstev, ki so povezana z božičnim obdobjem. Zanima nas priredba osebnih lastnih imen filmskih likov za potrebe slovaškega otroškega gledalca, prevod parodičnih besedil pesmi itn. Obravnavamo tudi postopek prilagoditve dialogov, ki morajo biti prevedeni tako, da se ujemajo z vizualnim delom filmske komunikacije.

film, otroški gledalec, sinhronizacija, prevod, slovensko-slovaški odnosi

This article presents the preparation of Slovak dubbing for the Slovenian–Luxembourgish–Croatian–Slovak Christmas feature film *Beanie* by the director Slobodan Maksimović and screenwriter Saša Eržen from 2022. It focuses on the stages and special features of the translation of the Slovenian script into Slovak and also analyzes the translation of cultural details related to the Christmas season. Of interest are adaptations of film characters' names for the needs of Slovak child viewers, translations of parody song lyrics, and so on. The article also discussed the adaptation of dialogue that needed to be translated to match the visual element of the film.

film, child viewer, dubbing, translation, Slovenian–Slovak relations

1 Uvod

V zadnjem obdobju zaznavamo krepitev slovensko-slovaškega sodelovanja na področju avdiovizualne kulture. Nastajajo številne filmske koprodukcije in televizijske nadaljevanke. Na filmskem področju je slovensko-slovaško sodelovanje del širših evropskih koprodukcij, pri čemer ima pri pripravi posameznih filmov prevladujočo vlogo predvsem Češka. Rezultat tovrstnega sodelovanja so nekateri filmi na Češkem živečega slovenskega režiserja in scenarista Olma Omerzuja, kot na primer *Družinski film* (Rodinný film, 2015),¹ *Zimske muhe*

1 Film je nastal v češko-nemško-slovaško-slovensko-francoski koprodukciji.

(Všechno bude, 2018)² in *Atlas ptic* (Atlas ptáků, 2021),³ ali pa film češkega režiserja Petra Zelenke z naslovom *Modelar* (Modelář, 2020),⁴ Primer sodelovanja na področju televizijske produkcije med drugim predstavlja nastop slovenskega igralca Sebastijana Cavazze v šestdelni češko-slovaški koprodukcijski nadaljevanki *Na valovih Jadrana* (režija Vojtěch Moravec), ki sta jo v začetku leta 2024 predvajali slovaška komercialna televizija TV JOJ in češka TV Prima. Kljub koprodukcijskemu značaju omenjenih filmov in nadaljevanj so v njihovih zasedbah (z nekaj manjšimi izjemami) igrali večinoma češki igralci in igralkе, na Slovaškem pa so bili distribuirani v izvorni češki jezikovni različici.

2 Koprodukcijski film *Kapa* in njegova sinhronizacija

Del širše evropske koprodukcije je tudi film *Kapa*, ki ga je v sodelovanju med Slovenijo, Luksemburgom, Hrvaško in Slovaško po scenariju Saše Eržen posnel režiser Slobodan Maksimović. V primerjavi z omenjenima koprodukcijskima filmoma Olma Omerzuja in Petra Zelenke, ki sta bila povezana predvsem s češkim okoljem in posneta pretežno s češkimi igralci, je film *Kapa* postavljen v slovensko okolje (v Ljubljano), skoraj vse filmske vloge pa so zaupali slovenskim igralcem.⁵ Posebnost tega filma je tudi njegova ciljna skupina – otroško občinstvo, obenem pa gre za prvi slovenski otroški film z božično tematiko.

Eden izmed pogojev distribucije filma *Kapa* na Slovaškem je bila njegova sinhronizacija v slovaščino, kar je povezano z določbami zakona o javni rabi slovaškega jezika, ki radiotelevizijske postaje zavezuje, da v slovaščino sinhronizirajo vsako avdiovizualno delo, namenjeno mladoletnikom do 12. leta starosti. Priprave na prevajanje slovaške različice filma so se začele jeseni leta 2021, ko je koproducentka filma Vanda Raýmanová avtorico in avtorja tega prispevka povabila k sodelovanju s prošnjo, da bi prevedla filmski scenarij. Čeprav je tradicija sinhronizacije v nekdanji Češkoslovaški in na Slovaškem precej dolga in sega v trideseta leta 20. stoletja (Makarian 2005: 13), je bila sinhronizacija izvorno slovenskega filma za prevajalca velik izziv, saj je izkušnja sinhronizacije slovenskih filmov na Slovaškem zelo redka.⁶ To je predvsem posledica dejstva, da je bila slovenska kinematografija (enako kot kinematografije drugih maloštevilnih narodov) doslej večinoma stvar filmskih festivalov ali klubov, kjer je zadostovala podnaslovljena različica filma.

2 Gre za češko-poljsko-slovaško-slovensko koprodukcijo.

3 Film je nastal v češko-slovaško-slovensko-francoski koprodukciji.

4 Film je nastal v češko-slovensko-slovaški koprodukciji, glasbo pa je napisal slovenski glasbenik Janez Dovč.

5 Na slovenski strani je pri pripravi filma sodelovala RTV Slovenija, na slovaški pa Radio in Televizija Slovaške (RTVS) in podjetje Objectif.

6 Izbrani slovenski celovečerni in dokumentarni filmi so bili predstavljeni slovaškemu občinstvu v okviru projekta *Svetovni dnevi*, ki od leta 2004 potekajo pod okriljem programa Slovenščina na tujih univerzah Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Slovaške podnapise za omenjene filme so pripravili študentke in študenti bratislavske slovenistike pod mentorstvom Saše Vojtech Poklač in Miloslava Vojtecha.

Na Slovaškem je praksa, da se sinhronizira skoraj vse, kar se iz tujih produkcij predvaja po televiziji, sinhronizacija pa je ne le trdni del slovaške tradicije, ampak tudi »del narodne kulture« (Makarian 2005: 14). Problematika sinhronizacije kot ene od sestavin avdiovizualnega prevoda je tudi na Slovaškem predmet bogatega prevodoslovnega teoretičnega razmisleka (Janecová, Tyšš 2014: 176–180). Po eni strani je sinhronizacija tujejezičnega avdiovizualnega dela s prevodoslovnega vidika razumljena »kot prevod v polnem pomenu besede«, ki »naj bi zagotovil gledalcu v njegovem maternem jeziku umetniško in čustveno doživetje, primerljivo z gledalčevim umetniškim doživljanjem na jezikovni ravni izvirnika« (Makarian 2005: 9), po drugi strani pa s tehničnega vidika velja za »tehnoški postopek, pri katerem se celotna avdiokomponenta tujega programa nadomesti z novo, pri čemer se ohrani izvirni del neverbalne zvočne modulacije, novi besedni izraz pa je v narodnem jeziku« (Makarian 2005: 70).

3 Faze prevajanja in posebnosti prevajalskega dela pri sinhronizaciji

Izhodišče za prevajanje filmskih dialogov iz filma *Kapa* v slovaški jezik sta bili dialoška lista (postproduksijski scenarij filma) z minutažo posameznih replik in izvirna slovenska filmska različica. V pripravljalni fazi prevajanja je bila opravljena primerjava izhodiščnega scenarija z izvirnim slovenskim filmom, ki je bil podlaga za korekcijo izhodiščnega filmskega scenarija. V okviru te primerjave so bili dopolnjeni medmeti, manjkajoče replike, natančneje pa so bila določena tudi imena filmskih likov. Pripravljalna faza je služila tudi kot začetno seznanjanje z vsebino prevajanega besedila, v tem primeru s filmom, filmskimi liki in prizoriščem, kar je nujno izhodišče za temeljito razumevanje izvirnika in njegov nadaljnji prevod, ki mora biti v primeru filma tesno prepleten z njegovo slikovno komponento. Priprava scenarija za sinhronizacijo ponavadi poteka v dveh fazah. Prva faza zajema prevajanje scenarija v ciljni jezik, torej oblikovanje jezikovnega ekvivalenta, druga faza vključuje dramaturško prilagoditev dialogov, pri kateri pride do preoblikovanja besedila, tj. njegove »uskladitve z ustnicami in gestikulacijo igralcev na posnetku« (Makarian 2005: 49). Zaradi kratkega časa, ki je bil namenjen pripravi slovaške različice, in v skladu z dogovorom z naročnikom je bilo treba povezati obe fazi priprave scenarija, tako da pri prevajanju ne bi bilo več obsežnega in zahtevnega urejanja dialogov za potrebe igralcev, ki sinhronizirajo film. Pri prevajanju replik posameznih likov je bilo bistvenega pomena predvsem upoštevanje dejstva, da mora končna oblika replike ustrezati izvirniku ne le po številu zlogov, ampak predvsem z vidika notranjega ritma, poudarka, gestikulacije in naglasa lika. Dosledno je bilo treba upoštevati enako število zlogov, še posebej v primeru replik, ki jih je lik govoril neposredno v kamero, torej v primeru slikovnega zajemanja artikulacije. Pri replikah, ki bi jih govoril lik zunaj kadra, bi se to načelo lahko uporabljalo bolj ohlapno. V primeru prevajanja replik v slovaščino je treba upoštevati načelo, da je »nekoliko daljše besedilo manjša napaka kot krajše besedilo. Nekoliko daljše besedilo je priporočljivo pri urejanju besedi-

la likov, ki svoje replike običajno začenjajo s kretnjo, vzdihom itd.« (Makarian 2005: 56).⁷ V nekaterih primerih se je lahko besedilo prevoda od izvornika razlikovalo po številu zlogov, vendar je bila ta razlika največkrat le en dodaten zlog. Prednost prevajanja replik iz slovenščine v slovaščino je bila genetska in tipološka podobnost obeh jezikov, kljub temu pa so se v več replikah pojavila mesta, kjer je bilo treba prav zaradi prvotnega zlogovnega obsega izvornika poiskati ustrežnejše sopomenske besede: takšen je na primer dobeseden prevod replike Barbare (matere glavne junakinje Lučke) »Ne, srček, pozno je.«, ki bi bila v slovaščini »Nie, srdiečko, je neskoro.« V nasprotju z izvornim slovenskim besedilom s šestimi zlogi bi se replika v slovaščini razširila na nedopustnih osem zlogov. Pri iskanju optimalne prevodne rešitve smo najprej poskusili odpraviti trizložno besedo *srdiečko*, ki smo jo nadomestili s sopomenskim dvozložnim naslavljanjem *zlatko*, dodatno zmanjšanje števila zlogov pa smo dosegli z odpravo nikalnega členka *ne*, saj je bil prevod dvozložne besede *pozno* mogoč le s trizložno slovaško besedo *neskoro*, s čimer smo dosegli po razponu enako šestzložno repliko: »Zlatko, je neskoro.« Pri zaključni dramaturški ureditvi dialoga med Barbaro in Lučko je bila ta replika spremenjena v sedemzložno obliko: »Nie, zlato, je neskoro.«, torej z dovoljenim podaljšanjem za en zlog. V repliko je bil dodatno vstavljen členek *ne* (enako je tudi v izvorniku), dvozložno pomanjševalnico *zlatko* pa je nadomestila prav tako dvozložna, a artikulacijsko varčnejša nevtralna oblika *zlato*.

3.1 Prevajanje kulturnih referenc

Pri prevajanju slovenskih dialogov v slovaščino je bilo kar nekaj izzivov s prevajanjem določenih kulturnih referenc. »Prevajalec mora biti pri prevajanju sinhronizacije zmožen t. i. dvokulturnega pogleda na avdiovizualno delo in njegovo vsebino. Moral bi biti sposoben analizirati in pravilno oceniti, kakšen je namen dela, hkrati pa tudi pričakovanja in stopnjo razumevanja, na katero lahko računa pri ciljnem občinstvu.« (Ostrihoňová 2014: 90) Sem lahko vključimo tudi prevajanje lastnih imen. Čeprav so ustvarjalci filma poskušali za posamezne like izbrati univerzalna ali internacionalno zvoneča osebna lastna imena (Erik, Barbara, Boris, Ana, Suzana) ali imena, ki so enako pogosta v slovenskem in slovaškem okolju (Maja, Janko, Saša), so uporabili tudi nekaj imen, ki so eksplicitno povezana s slovenskim kulturnim prostorom (Lučka, Petrček, Mojca). Uporaba teh imen je del kulturne specifičnosti izvornika, odražajo dejstva države, v kateri je bil film posnet, vendar lahko na ciljno skupino, to je slovaški otroški gledalec, delujejo eksotično in nenaravno. Prav zaradi ciljne skupine tega filma smo se odločili uporabiti načelo naturalizacije (Popovič 1975: 188), tj. prilagoditi omenjeno skupino osebnih lastnih imen jezikovni in kulturni normi ciljnega jezika, torej slovaščini. Kot zelo pomembno in funkcionalno se je to izkazalo pri imenu glavne

7 Pri prevajanju originalnih replik v slovaščino je treba upoštevati število zlogov v izvornem jeziku, pri čemer je dopustno, da je slovaški prevod lahko daljši za en zlog, neustrezno pa je, če je v slovaščini manj zlogov kot v originalu.

junakinje Lučke v slovenskem izvirniku, ki smo ga prilagodili slovaški pomanjševalnici lastnega imena *Lucia – Lucka*. Do podobne spremembe je prišlo tudi pri imenih *Ana – Anna*, *Klemen – Klement*, *Petrček – Petko*. Pri iskanju ustreznice slovenskega imena *Mojca*, ki ga slovaščina ne pozna, smo se odločili za slovaško ime *Monča* (tj. ljubkovalno ime za Monika), ki je zvočno najbližje slovenskemu izvirniku.

Podobno smo ravnali tudi v primeru imena potepuškega psa z ljubljanske ulice, ki sta ga glavna junaka Erik in Lučka poimenovala *Cofek-Reks*, v prevodu pa smo izbrali rešitev *Bobík-Rex*. Veliko težje je bilo izbrati ustrezno prevajalsko rešitev za priimek družine deklice Lučke. V izvirniku je uporabljen razmeroma pogost slovenski priimek *Božič*,⁸ ki obenem nosi tudi močno kulturno referenco (Božič = božič/praznik Kristusovega rojstva). Priimek Božič⁹ je z enim zadetkom dokumentiran tudi na Slovaškem, vendar je v slovaščini – za razliko od njegove semantike v slovenščini – povsem nezaznamovan. Če bi se odločili za ohranitev omenjenega priimka v slovaškem prevodu, le-ta ne bi deloval eksotično ali čudno, prav nasprotno, videti bi bil povsem naraven, vendar ne bi vseboval pomembne kulturne reference na enega izmed najlepših praznikov v letu, ki je bistvenega pomena za filmsko zgodbo. Izkazalo se je, da je treba priimek Božič zamenjati z obliko, ki bo vsebovala kulturno referenco na tisti del leta, ki je bil prikazan v filmu. Ena izmed rešitev, ki se je ponujala, je bil slovaški priimek *Mikuláš* (v slovenščini Miklavž), kar bi bilo podobno kot v nemški različici filma, kjer je *Familie Nicolaus*. Kljub temu pa se je na koncu za ustrežnejšo rešitev izkazal slovaški priimek *Štedrý*. Pridevnik *štedrý*, ki je osnova priimka, se semantično navezuje na besedno zvezo *Štedrý večer* (v slovenščini božični večer), kar je neposredno povezano z decembrskim praznovanjem.

3.2 Prevajanje odmikov od knjižne norme

Poseben problem pri prevajanju dialogov je bilo tudi prevajanje odmikov od knjižnega (standardnega) jezika. V izvirnem besedilu smo pogosto naleteli na jezikovna sredstva, ki jih lahko z vidika socialnih zvrsti povezujemo s (knjižno)pogovornim jezikom. Jože Toporišič (2004: 16) navaja, da je knjižnopogovorni jezik »nekaka manj popolna uresničitev stroge zborne norme, ker se bolj kakor zborni opira na navadno vsakdanjo občevalno govorico nenarečno govorečih ljudi na celotnem slovenskem ozemlju, posebno pa v njegovem osredju, tj. v Ljubljani in njenem bolj ali manj urbaniziranem širšem okolju«. Ker za slovaščino tovrstni odmiki od norme niso značilni, so bila podobna jezikovna sredstva prevedena v knjižno slovaščino.

8 Na podlagi podatkovne baze priimkov Statističnega urada Republike Slovenije je v Sloveniji leta 2023 živelo 3256 oseb s tem priimkom, <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/Data/05X1015S.px/table/tableViewLayout2/>.

9 Več o tem v podatkovni bazi priimkov na Slovaškem: <https://slovnik.juls.savba.sk/?w=Bo%C5%BEi%C4%8D&s=exact&c=Od42&cs=&d=priezviska#>.

Zanimiva je tudi pojavitev nepravilne glagolske oblike v repliki Božička-zlikovca, ki Eriku in Lučki reče: »In nobenemu ne povedat, da sta me videli.« Božiček-zlikovec uporabi napačno obliko opisnega deležnika na *-l*, in sicer žensko obliko v dvojini namesto moške. Erik se na to repliko odzove tako, da zlikovca popravi, na njegovo repliko pa odgovori z ustrežno moško obliko v dvojini: »Videla.« Ker slovaščina ne pozna dvojine, pri opisnem deležniku na *-l* pa tudi ne razlike po spolu, je bila ta humorna situacija neprevedljiva, zato je bilo treba poiskati drugo možnost, ki bo zvenela podobno. Pri prevodu smo dramaturgom priporočili, naj uporabijo narečno obliko glagola *vidzeli*, ki bi jo Erik v dialogu popravil v pravilno obliko *videli*. Vendar v končni dramaturški prilagoditvi dialogov za igralce ta rešitev ni bila sprejeta, prevedeni dialog pa je bil uresničen tako: Božiček-zlikovec: »A nikomu nepovedzite, že ste ma videli.« Erik: »Videli ...« Božiček-zlikovec v slovaški različici uporabi pravilno obliko opisnega deležnika na *-l*, Erik pa jo zgolj ponovi kot odgovor na njegovo repliko. Šaljiv smisel dialoga, ki izhaja iz uporabe nepravilne oblike opisnega deležnika *-l*, se tako v prevodu izgubi; izločitev tega elementa pa lahko označimo kot »prevodno izgubo« (Makarian 2005: 90).

3.3 Prevajanje »tretjega« jezika

Posebnost slovenskega izvirnika filma *Kapa* je raba tako imenovanega »tretjega« jezika, in sicer na dveh mestih v filmu: uporaba hrvaščine s strani Lučkinega očeta Borisa v prizoru, ki prikazuje telefonski pogovor z njegovim znancem, in uporaba japonščine v epizodnem prizoru z japonskimi turisti. »Z vidika prevajalca pojav dodatnega jezika v besedilu pomeni kulturno konotacijsko raven. Ključno vprašanje je, ali ga je potrebno prevesti v ciljni jezik ali ne.« (Makarian 2005: 83–84) Boris med telefonskim pogovorom v hrvaškem jeziku reče: »Ej, zdravo, Ivo! Kako misliš, skupo? Pa dao sam mu 20 posto popusta za Stradun. Šta bi htio – da ga pošaljemo u Čilipe? Ajd, zdravo!« Vsebina telefonskega pogovora vsebuje več hrvaških dejstev (Stradun – trg v Dubrovniku, Čilipi – vas na Hrvaškem), ki niso neposredno povezana s filmsko zgodbo. Po eni strani kaže na večkulturno okolje, v katerem se giblje glavni lik, po drugi strani pa odraža tudi njen družbeni status, kar je za celostno razumevanje filma pomembnejše od izvirnega jezika telefonskega klica – gre za bogataša, ki živi v razkošju in je tudi med božičnimi prazniki zaposlen z delom. Telefonski pogovor, ki smo ga prevedli v slovaščino,¹⁰ je dramaturg poenostavil, in sicer tako, da je izključil vsa hrvaška dejstva: »Hej, nazdar, Ivo. Ako to misliš, drahé? Dal som mu dvadsať percentnú zľavu. Čo by ešte chcel?... Pokojne. Hm Hm.«¹¹ Omenjena sprememba ni v ničemer vplivala na vsebino in razumevanje filma. Drugače smo ravnali v drugem primeru, pri prevajanju epizodnega prizora z japonskimi turisti. V slovenski različici filma so bile uporabljena replike v japonščini,

10 V slovaškem prevodu: »Hej nazdar, Ivo. Ako to misliš, drahé? Dal som mu dvadsať percent zľavu na Stradun. Čo by chcel – že ho pošleme do Čilip? Ahoj, nazdar.«

11 V slovenščini: »Ojla, živjo, Ivo. Kako to misliš drago? Dal sem mu dvajset odstotni popust. Kaj še hoče? ... Seveda. Ja, ja.«

kar je bilo prevzeto tudi v slovaški verziji. Njihovo prevajanje v ciljni jezik ni bilo potrebno, saj z vidika filmske pripovedi niso pomembne, temveč dopolnjujejo podobo večkulturne barvitosti Ljubljane kot priljubljene turistične destinacije, na gledalca v obeh okoljih pa ustvarjajo podoben učinek.

3.4 Prevajanje pesmi in izštevank

Žanr otroškega božičnega filma je tesno povezan tudi z božičnimi pesmimi in koleonicami. V slovenski različici filma so bile uporabljene številne skladbe, ki so jih zapeli prav otroški liki. Ob tem se je pojavil problem avtentičnega prevajanja pesmi. Otroci že v uvodnih prizorih filma pojejo v sirotišnici slovensko različico božične pesmi *Jingle Bells* (Cin, cin, cin, zvončki pojejo). Ker ima ta pesem tudi slovaško različico, je bilo uporabljeno tudi nekaj verzov iz slovaškega besedila (Rolničky, roličky, kto vám dal ten hlas?). V nadaljevanju filma skupina fantov med skupinskim petjem parodira nekatere verze pesmi. V izvorniku se ti parodirani deli glasijo: »Božiček reče, / rit me peče, / zraven pa prdi, hej!« Pri prevajanju tega dela smo opravili le dobresedni prevod v slovaščino, končno rešitev pa prepustili dramaturgu, ki se je domislil šaljive rimane rešitve: »Santa prdí, / fúúj to smrdí / a už je tu zas. Hej!« Podobno smo ravnali tudi pri slovenski različici pesmi *Vse najboljše za te*, ki sta jo zapela otroška lika Lučka in Erik. Uporabili smo slovaško besedilo *Veľa šťastia zdravia*, ki je (v skladu s slovensko različico) vključevalo posodobljeni verz »Vse najboljše, dragi Jezušček! – Veľa šťastia, milý Ježiško.«

Drugače smo ravnali pri slovenski ljudski pesmi *Majhna sem bila, piške sem pasla*, ki jo pela Lučka na božični večer. Tu smo poskusili ustvariti umetniški prevod v slovaščino. Ta slovenska ljudska pesem po svoji poetiki spominja na nekatere slovaške ljudske pesmi, zato je bilo njeno prevajanje zaradi številnih analogij razmeroma preprosto. Vseeno pa je moral prevod pesmi upoštevati izvirno verzno strukturo besedila, tj. petzložni silabični verz. Z vidika verzne strukture se je zdela problematična predvsem beseda *piške*, ki ustreza slovaški besedi *kuriatka*. Čeprav gre za pomensko ustreznico, se njena trizložna oblika (v primerjavi s slovensko dvoizložno) ne bi ujemala z izvirno verzno shemo. Zaradi pogostega ponavljanja besede *piške* smo ustreznico *kuriatko* nadomestili z dvoglasniško besedo *húsky* (goske), ki je v slovaški folklori v tovrstnih pesmih zelo pogosta, kot dvoglasniška analogija izvirne slovenske besede *piške* pa je funkcionalno uporabljena tudi v prevodu. V povezavi s to zamenjavo so bili tudi glagoli, ki spominjajo na zvok piščancev (*čivkati*), nadomeščeni z glagoli, ki spominjajo na zvok gosi (*gágat*). Končna oblika slovaškega prevoda pesmi, ki jo je sprejel tudi dramaturg, je: »Malá som bola / húsky som pásla. / Husičky gágali, / ja som narástla. / Mamička moja / húsky predala, / husičky gágali / ja som plakala.«

Tretja pesem, ki je v filmu uporabljena, je slovenska različica nemške ljudske pesmi *O Tannenbaum* (O, smrečica), ki jo (v posodobljeni in parodirani različici) poje Lučka. Besedilo pesmi je kontekstualno vezano na prizor iz filma, v katerem Lučka in Erik najdeta pri

smetnjaku odvrženo božično drevo, ki ga skušata okrasiti. Zaradi te kontekstualne povezave ni bilo mogoče uporabiti slovaškega besedila te pesmi pesnika Jána Turana (1932–2021), saj v njegovem besedilu drevo ni omenjeno: »Čas vianočný, čas vianočný, / čas je tu dávnej krásy, / zvon polnočný, zvon polnočný, / zrod ľudskej lásky hlási ...«¹² Ponovno smo izpeljali poetični prevod slovenskega besedila, pri čemer smo ohranili njegove parodične dele: »O, smrečica, o smrečica, / ponosna in zelena. / O smrečica, o smrečica, / lepo boš okrašena. / Našla sva te pri smeteh, / pričarala si nam nasmeh. / O smrečica, o smrečica, / ti znova boš blestela ...« (v slovaškem prevodu »Ó stromček náš, ó stromček náš, / ty budeš ozdobený. / Ó stromček náš, ó stromček náš, / si krásny a zelený. / Našli sme ťa pri smetiach, / prinesieš nám šťastie zas. / Ó stromček náš, ó stromček náš, / ty budeš opäť žiarit ...«).

Poleg prevodov pesmi so bili potrebni tudi prevodi izštevank. Tudi tu smo iskali optimalno rešitev, ki bi upoštevala število zlogov v verzih in rimano strukturo. Izštevanko »Če te pa bolha pič, pa mene poklič!« smo prvotno prevedli »Ak ťa blcha štipne, mamička ju pichne!« (v končni priredbi dialogov je prišlo do manjše spremembe: »Ak ťa blcha štipne, mamička ju capne!«). Izštevanka »Piki, piki, pikica, to je tvoja slikica«, ki jo Lučka pove ob pogledu na zvezdnato nebo, na katerem se pojavljajo različne podobe, ki so oblikovane s pomočjo filmske animacije, je v slovaščini prevedena kot: »Bodka, bodka, bodka, už je z teba fotka.« Ta prevod, ki je pomensko ustrežnejši, je bil pri zaključnem urejanju dialogov nadomeščen z »Bodka, čiarka, čiaročka, už je z teba kresbička.«

4 Zaključek

Slovaška sinhronizacija filma *Kapa* je bila v slovaških kinih prvič na sporedu 20. 10. 2022, na slovaški televiziji 27. 12. 2023. Ta rahločutni film o božičnih hrepenenjih otrok je po predvajanju v kinodvoranah naletel na pozitiven odziv filmskih kritikov, ki so izpostavili, da gre »za zanimiv neameriški družinski izdelek, ki poskuša otroškemu gledalcu ponuditi še kaj drugega kot le deseto variacijo na zgodbo o hišnih ljubljenceh.« (Korec 2022) K pozitivnemu odzivu na Slovaškem je prispevala tudi kakovostna sinhronizacija, pri čemer je treba izpostaviti odličen nastop dveh otroških igralcev, ki sta sinhronizirala glavna lika. Producentka V. Raýmanová je za spletni portal *Kinema* o filmu povedala: »To je krhka zgodba, ki spoštljivo in občutljivo prikazuje otroške želje in bolečine. Pripoveduje o dveh otrocih, ki se v božični noči soočita z ne preveč bleščečo resničnostjo. To je film o sprejemanju, prijateljstvu in razumevanju. In kar ga dela posebnega, je to, da je prikazan z neizmerno občutljivostjo za otroško dožemanje sveta, s prisrčnostjo in humorjem.«¹³ Film je prejel tudi

12 V slovenščini: Božični čas, božični čas, / tukaj je čas starodavne lepote, / polnočni zvon, polnočni zvon, / oznanja rojstvo človeške ljubezni.

13 Nový slovenský koprodukčný film pre deti Čiapka bude mať premiéru 20. 10. 2022. Dostopen na: <https://www.kinema.sk/filmova-novinka/279601/novy-slovensky-koprodukcy-film-pre-deti-ciapka-bude-mat-premieru-20-oktobra.htm>.

pomembni nagradi: nagrado občinstva na mednarodnem filmskem festivalu za otroke KinoKino – International Film Festival for Children v Zagrebu in nagrado otroške žirije za najboljši otroški film na filmskem festivalu v Sarajevu.

Literatura

- JANECOVÁ, Emília, TYŠŠ, Igor, 2014: Bibliografija slovenských prác o audiovizuálnom preklade. Edita Gromová, Emília Janecová (ur.): *Audiovizuálny preklad. Výzvy a perspektívy*. Nitra: Filozofická fakulta UKF, Katedra translatológie. 176–180.
- KOREC, Michal, 2022: Čiapka (Slovinsko/Luxembursko/Chorvátsko/Slovensko, 2022, 86 min.). *Kinema*. 25. 11. 2022. <https://www.kinema.sk/filmova-recenzia/38432/ciapka.htm>
- MAKARIAN, Gregor, 2005: *Dabing. Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Bratislava: Ústav hudobnej vedy SAV.
- Nový slovenský koprodukčný film pre deti *Čiapka* bude mať premiéru 20. októbra. *Kinema*. 12. 10. 2022. <https://www.kinema.sk/filmova-novinka/279601/novy-slovensky-koprodukcnny-film-pre-deti-ciapka-bude-mat-premieru-20-oktobra.htm>
- OSTRIHOŇOVÁ, Aňa, 2014: Preklad kultúrnych odkazov v audiovizuálnych dielach. Edita Gromová, Emília Janecová (ur.): *Audiovizuálny preklad. Výzvy a perspektívy*. Nitra: Filozofická fakulta UKF, Katedra translatológie. 90–107.
- POPOVIČ, Anton, 1975: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja Maribor.